

มิใช่เพียงแค่ว่า: สมญาดารากับอำนาจของสื่อ ในการวิจารณ์พฤติกรรมและสร้างภาพตัวแทนบุคคล ในวงการบันเทิงไทย*

รัชนิกร รัชตกรตระกูล^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตั้งฉายาดารา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๘ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับบทบาทของฉายาดาราตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๘

ผลการศึกษาพบว่าฉายาดาราที่นำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาทั้งสิ้น ๑๑๒ ฉายา ปรากฏกลวิธีทางภาษาที่หลากหลายในการตั้งฉายา ทั้งการใช้นามนัย การเล่นสัมผัส การเล่นคำ การดัดแปลงคำ การอ้างถึง การใช้ถ้อยคำนัยแฝง การเปรียบเทียบ การใช้สำนวน และการพวนคำ กลวิธีทางภาษาเหล่านี้สัมพันธ์กับบทบาทของฉายาดารา ๒ ประการ บทบาทประการแรกคือ ฉายาดารามีบทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์ ความประพฤติ รวมถึงความสามารถในการทำงานของบุคคลในวงการบันเทิง บทบาทประการที่สองคือ ฉายาดารามีบทบาทการประกอบสร้าง ตอกย้ำ และผลิตซ้ำ ภาพตัวแทนของบุคคลในวงการบันเทิง อันเป็นผลมาจากกระบวนการและบริบทเชิงเวลา ในการตั้งฉายาดารา กล่าวคือสถาบันสื่อมวลชนร่วมกันคัดเลือกข่าวและเหตุการณ์ในรอบปีมาตั้งเป็นฉายาในช่วงปลายเดือนธันวาคมอันเป็นรอยต่อระหว่างปีเก่ากับปีใหม่ โดยนัยนี้ฉายาดาราจึงเป็นชุดความหมายอันเป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงเหตุการณ์

* บทความนี้ปรับปรุงจากบทความเรื่อง ฉายาดารา:อำนาจของสื่อมวลชนในการตั้งสมญาอำนาจของภาษาในการสร้างภาพตัวแทน ซึ่งนำเสนอครั้งแรกในการประชุมวิชาการระดับชาติภาษาและวัฒนธรรม ๒๕๕๘ เรื่อง “อำนาจไร้พรมแดน: ภาษา วัฒนธรรม การสื่อสารและอำนาจในชีวิตประจำวัน” เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ณ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

^๒ นักวิจัย AR ๕ ประจำสถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากปีเก่า ที่พร้อมให้นำมาใช้ซ้ำในปีใหม่และปีต่อ ๆ ไป โดยมีสื่อสมัยใหม่เอื้อให้
การเผยแพร่ชุดความหมายจากฉายาเป็นไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันก็เก็บรักษา
ชุดความหมายให้สืบค้นได้อย่างไม่รู้จัก

คำสำคัญ: ฉายา, สมณานาม, กลวิธีทางภาษา, ภาพตัวแทน, บุคคลในวงการบันเทิงไทย

Not Just a Nickname: Labels for Entertainers and the Media's Power to Criticize the Behavior and Construct Representations of Entertainers

Ratchaneekorn Ratchatakortrakoon^๑

Abstract

This study aims to study the linguistic devices used for the construction of nicknames of Thai entertainers and to study the relationship between the linguistic devices in the role of assigning nicknames to Thai entertainers during 2005-2015.

The study reveals that there were several linguistic devices used for the construction of 112 labels during this period, namely; metonymy, assonance, puns, adaptation of words, allusions, verbal irony, metaphors, idioms, and spoonerisms. These linguistic devices relate to two roles in the assignment of nicknames to Thai entertainers. The first role is to criticize the behavior and performance of Thai entertainers. The second role is to construct, reinforce and reproduce the image of entertainers. The process – typically the selection of one event from the past year used as material for label construction – creates a nicknames of entertainers as a reminder of the event during the last year, which will continue to be used in the following year. Through social media, nicknames of entertainers are easily disseminated and preserved for repeated future searching.

Keywords label, linguistic devices, representations, Thai entertainers.

---

^๑ Researcher (AR5), Institute of Thai Studies, Chulalongkorn University.

ความนำ

สมญานามหรือฉายาเป็นภาษาที่แสดงให้เห็นศิลปะและปฏิภาณของผู้ใช้ภาษา เพราะการตั้งสมญานามหรือฉายาต้องใช้กลวิธีอันแยบคายเพื่อให้สมญานามนั้นไม่เพียงติดหูหากแต่ยังต้องเชื่อมโยงความหมายไปถึงบุคคล สถานที่ หรือสิ่งของที่ได้รับสมญานามนั้น ๆ ด้วย การตั้งสมญานามมักปรากฏในวงการสื่อมวลชนที่ต้องใช้ภาษาที่เร้าความสนใจผู้เสพข่าวเป็นพิเศษ โดยปรากฏการตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการต่างๆ ทั้งการเมือง กีฬา รวมถึงวงการบันเทิง เนตรทราย มณีโชติ (๒๕๔๕:๓) ได้กล่าวถึงความหมายและความสำคัญของการตั้งสมญานามหรือฉายาว่า

สมญานามเป็นการประทับตรารูปแบบหนึ่ง ซึ่งระบุถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี...แม้ว่าการตั้งหรือให้สมญานามจะมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะหรือพฤติกรรมเฉพาะตัวของบุคคลหรือสิ่งนั้นๆ แต่คำละคำที่เลือกมาใช้จะให้น้ำหนักในการสร้างอารมณ์หรือความรู้สึกที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นสมญานามบางชื่อยังมีรากฐานมาจากตำนานหรือความเชื่อแฝงฝัง (myth) ซึ่งสะท้อนแนวคิดหรือมุมมองบางอย่างของผู้ตั้งสมญานามในฐานะสมาชิกของสังคมหรือวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย

โดยนัยนี้สมญานามจึงมิได้เป็นเพียงแต่ภาษาที่เร้าความสนใจเท่านั้น หากแต่สมญานามยังสะท้อนระบบคิดของสังคมและวัฒนธรรมที่ประกอบสร้างสมญานามนั้นด้วย

ด้วยความน่าสนใจของสมญานามข้างต้นจึงมีผู้สนใจนำสมญานามในวงการต่างๆ มาศึกษาเป็นจำนวนมาก อาทิ วันดี ทองงอก (๒๕๓๓) สุวรรณ งามเหลือ (๒๕๓๙) เนตรทราย มณีโชติ (๒๕๔๔) ศิริพร รักดีผาสุข (๒๕๔๗, ๒๕๔๙) วชิรา ปริญญาพรหม (๒๕๕๐) สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (๒๕๕๒) ปิยะพันธ์ วัชรานุกุล (๒๕๕๓) ทศนีย์ สระทองคำ (๒๕๕๖) งานวิจัยเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสมญานามในวงการการเมืองหรือกีฬา จะมีเพียงแต่งานวิจัยของสุรีเนตรที่ศึกษาสมญานามในวงการบันเทิง อย่างไรก็ตามข้อมูลในงานวิจัยของสุรีเนตรก็เป็นสมญานามลับที่ชื่อเจ็ดตั้งขึ้น มิใช่สมญานามที่สมาคมนักข่าวบันเทิงร่วมกันตั้งให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงอย่างเปิดเผย

และเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทุกสิ้นปีซึ่งเป็นข้อมูลในงานวิจัยนี้ ในการตั้งสมมติฐาน ให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงอย่างเปิดเผยนั้น กลวิธีทางภาษาที่ผู้สื่อข่าวใช้เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้สมมติฐานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์คือการทำให้ผู้อ่านสนใจสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ในขณะที่เดียวกันกลวิธีทางภาษาก็เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สมมติฐานที่ตั้งขึ้นปราศจากความหยาบคายหรือความไม่สุภาพ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้สื่อข่าวถูกฟ้องร้องจากบุคคลที่ถูกตั้งสมมติฐาน การตั้งสมมติฐานที่ **“เร้าความสนใจแต่ไม่หยาบคาย”** นี้จึงน่าสนใจศึกษาว่า ในการตั้งสมมติฐานให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงนั้น ผู้สื่อข่าวใช้กลวิธีใดบ้าง และกลวิธีทางภาษาเหล่านั้นมีบทบาทอย่างไร

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตั้งฉายาดารา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๘ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับบทบาทของฉายาดาราโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ขอบเขตข้อมูล

สมมติฐานหรือฉายาของดาราที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเป็นสมมติฐานที่สมาคมนักข่าวบันเทิงร่วมกันเสนอและคัดเลือกสมมติฐานให้บุคคลที่อยู่ในวงการบันเทิง โดยเริ่มปีแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ ตั้งจำนวน ๑๒ สมมติฐาน จากครั้งนั้นทุกช่วงปลายปีคือสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงจะร่วมกันตั้งสมมติฐานให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ลดจำนวนเหลือเพียง ๑๐ สมมติฐานในปีต่อ ๆ มา จนปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีสมมติฐานทั้งสิ้น ๑๑๒ สมมติฐาน ดังตารางต่อไปนี้

ปี พ.ศ.	ลำดับ	สมญานาม	บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับ สมญานาม
๒๕๔๘ ^๔	๑	เจ้าหญิงกัมมะลอ	คัทลียา แมคอินทอช
	๒	อิมผ้าซาก	บงกช คงมาลัย
	๓	พระเอกเทวดา	เจษฎาภรณ์ ผลดี
	๔	เต้าเงินล้าน	พัชราภา ไชยเชื้อ
	๕	ดาวค้างกรู	ธงไชย แมคอินไตย์
	๖	ไซในหิน	รัฐภูมิ โตคงทรัพย์
	๗	จุกเงินแสน	ไปรยา สวนดอกไม้
	๘	ป่าสี่ยม	สรยุทธ สุทัศนะจินดา
	๙	ไม้...กินเด็ก	มาช่า วัฒนพานิช
	๑๐	สามีดีแตก	สมชาย เข็มกลัด
	๑๑	โหดปลาแดกฝั่งเพชร	เพชรทาย วงศ์คำเหลา
	๑๒	สาวฮอตไร้ระเบียบ	ทาทา ย้ง

^๔ สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๙ ธันวาคม ๒๕๔๘). “ตึก-บงกช” ขอมรับฉายา “อิมผ้าซาก”. เดลินิวส์, ๒๐๕๓๑, ๑๙.

ปี พ.ศ.	ลำดับ	สมญานาม	บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับ สมญานาม
๒๕๔๙ ^๕	๑๓	พระเอกบนหิ้ง	ธนา สุทธิกมล
	๑๔	สตอร์เบอร์รี่เรียกพี่	ปานวาด เหมมณี
	๑๕	มนต์รักพระเครื่อง	รัฐภูมิ โตคงทรัพย์
	๑๖	หลงฟองเบียร์	วรนุช ภิรมย์ภักดี
	๑๗	เจ้าหญิงตัวจริง	แอน ทองประสม
	๑๘	กูไม่กลับ	คัทลียา แมคอินทอช
	๑๙	เต๋ามหาเสน่ห์	ศุภักษร ไชยมงคล
	๒๐	ชายในฝัน	ธีรเดช วงศ์พัวพันธ์
	๒๑	ซาตานหน้าหยก	ชาคริต แย้มนาม
	๒๒	ร้อยเล่มเกวียน	หยาดทิพย์ ราชปาล
	๒๕๕๐ ^๖	๒๓	ป่าพันปี
๒๔		ลิ้นเหลี่ยมทอง	กรรชัย กำเนิดพลอย
๒๕		เพื่อนรักช่วยหักเหลี่ยม	พัชรภา ไชยเชื้อ
๒๖		เข็มแทงใจ	เมย์ เพ็ญอารมณ์
๒๗		คาสโนว่าฆ่าไม่ตาย	เกริกพล มัสยวาณิช
๒๘		พ่อม่ายเลือดเดือด	สมชาย เข็มกลัด
๒๙		คุณป้าแอบแสบ	เนาวรัตน์ ยุกตะนันท์
๓๐		ผู้จัดพจมาน	วรายุทธ มิสินทจินดา
๓๑		แค่เพื่อนค่ะพี่ (ตุ๋)	ยศวี หัสดีวิจิตร
๓๒		เมียมืออาชีพ	นันทิดา แก้วบัวสาย

^๕ สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๔ ธันวาคม ๒๕๔๙). “๑๐ ดาราฉายาใหม่ นักข่าว-จัดให้.”

ไทยรัฐ, ๕๗, ๙, ๑๙

^๖ สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๐). “สื่อตั้งฉายา ๑๐ คนบันเทิงฮอต”.

เดลินิวส์, ๒๑๒๕๘, ๑, ๑๕.

ปี พ.ศ.	ลำดับ	สมญานาม	บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับ สมญานาม
๒๕๕๑ ^๓	๓๓	สะใภ้นอกทำเนียบ	สุนันท์ คงยิ่ง
	๓๔	คาสโนว่าป่าของแพง	เกริกพล มัสยวาณิช
	๓๕	เทวดาเสียวไว้ย	สรารัฐ มาตรทอง
	๓๖	หน้าใส (ไม่) ซื่อ	มารีไอ้ เมาร่อย
	๓๗	มาม่า คอนเฟิร์ม (ไม่ท้อง)	ศรัณย์รัชต์ วิสุทธีธาดา
	๓๘	องค์ลำบาก	พนม ยีรัมย์
	๓๙	ทิงเจอร์เบอร์รี่	อุษามณี ไวยาณนนท์
	๔๐	แอบแบ้วจอมฉก	เจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ
	๔๑	คู่รักพาร์ทไทม์	อริชชาติ ชุมนานนท์และ สาวิกา ไชยเดช
	๔๒	นางฟ้าเดินดิน	เขมนิช จามิกรณ์
	๒๕๕๒ ^๔	๔๓	ลับลวงแหล
๔๔		แบ้วตีนปลาย	ทักษอร สุขเจริญ
๔๕		อีหนูจูบสะท้าน	ไพรยา สวนดอกไม้
๔๖		ล้มมหาเสน่ห์	ปกรณ์ ลัม
๔๗		มดคันจิ้ง	ณภักษ์ วัฒนนามลวุฒิ
๔๘		มายวัยทีน	อินทรา เกตุวรสุนทร
๔๙		มายลี้ภัย	สิริยม ภักดีดำรงฤทธิ์
๕๐		ฉิ่งฝั่งเพชร	ปริญญญา ควรตระกูลและ สุนนรัตน์ วัฒนาเศลารัตน์
๕๑		นางเอกร้อยเล่มเกวียน	ณอมมาลย์ บุญยศักดิ์
๕๒		นักฉกไร้ยางอาย	ศุภชัย ศรีวิจิตร

^๓ สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๑). “แสบ ๆ คั่น ๆ ตามพฤติกรรม ฉายา ดารา”. **ไทยรัฐ**, ๕๗, ๑๔.

^๔ สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๒). “นาธานคว่ำลับลวงแหล ณอมมาลย์ นางเอกร้อยเล่มเกวียน”. **เดลินิวส์**, ๒๐๙๘๙, ๑, ๑๕.

ปี พ.ศ.	ลำดับ	สมญานาม	บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับสมญานาม
๒๕๕๓ ^๔	๕๓	สำหรับลิรั๊ก	สาวิกา ไชยเดช
	๕๔	เมียหลวงหลวงสังหาร	อัญญา เองตระกูล
	๕๕	พ่อฟิล์มฉีกฉีก	รัฐภูมิ โตคงทรัพย์
	๕๖	มายดีเอ็นเอ	แอนนี่ บรู๊ค
	๕๗	ซูเปอร์เบอร์รี่	มาช่า วัฒนพานิช
	๕๘	ปลิงปากหวาน	กฤษณ์ ศรีภูมิเศรษฐ์
	๕๙	นางฟ้ามาเฟีย	ณอมมาลย์ บุญยศักดิ์
	๖๐	หมวยแอ็บแตก	โตอาน่า จงจินตนาการ
	๖๑	กวนมินเมา	ศกุลวัฒน์ คณารส
	๖๒	ซูปตาร์พันธุ์ข้าวเหนียว	ณเดชน์ คุกิมิยะ

^๔ สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓). “เร้าแรงงส์! ฉายาดารา ๕๓ จากสมาคมนักข่าวบันเทิง”. ไทยรัฐออนไลน์. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, <http://www.thairath.co.th/content/๑๓๕๖๑๐> (เนื่องจากหอสมุดแห่งชาติได้ปิดการสืบค้นหนังสือพิมพ์เก่าเพื่อการปรับปรุงอาคาร ข้อมูลหนังสือพิมพ์เก่าสามารถสืบค้นได้จากไมโครฟิล์มซึ่งทำสำเนาถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ดังนั้นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลออนไลน์)

ปี พ.ศ.	ลำดับ	สมญานาม	บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับ สมญานาม
๒๕๕๔ ^{๑๐}	๖๓	เจ้าหญิงหิงห้อย	อารยา เอฮาร์เก็ต
	๖๔	มังกรในขวดแก้ว	ณวัฒน์ กุลรัตนรักษ์
	๖๕	ผลอเพราะเจอซี้ม	อาร์กซ์ อมรศุภศิริ
	๖๖	ลั่นน้ำมันพราย	กฤษณ์ ศรีภูมิเศรษฐ์
	๖๗	แบรี่ฮอตเวอร์	ณเดชน์ คูกิมิยะ
	๖๘	มือปราบปลิง	พัชรภา ไชยเชื้อ
	๖๙	นางฟ้าเดินดินแดง	เขมนิจ จามิกรณ์
	๗๐	ซูปตาร์ต้าใครอย่าแตะ	ณอมมาลย์ บุญยศักดิ์
	๗๑	โดนแดงดอง	วรัทยา นิลคูหา
	๗๒	มายอ๊บไหลด	มาซ่า วัฒนพานิช

^{๑๐} สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๔) “๑๐ ฉายาดารา”. สดาร์นิวส์. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://dara.hunsa.com/๓๗๖๑๑-๑๐-%E๐%B๘%๘๙%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%A๒%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%๙๔%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%๙B%E๐%B๘%B๕-๕๕.html>

ปี พ.ศ.	ลำดับ	สมญานาม	บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับสมญานาม
๒๕๕๕ ^{๑๑}	๗๓	ซูปตาร์เกษียณเต้า	พัชรภา ไชยเชื้อ
	๗๔	หมีทำมिन	เขมนิจ จามิกรณ์
	๗๕	อัมหมิ้นล้าน	บงกช คงมาลัย
	๗๖	ปากปลาร้าหน้าเป๊ะ	ณอมมาลย์ บุญยศักดิ์
	๗๗	สวยขิงสื่อ	เจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ
	๗๘	เสียเหลี่ยมหล่อ	ปกรณ์ ลัม
	๗๙	คาสโนวีปากเปื่อย	พีชญา วัฒนามนตรี
	๘๐	จำอวดหน้าม่าน	วุฒิธร มิลินทจินดา
	๘๑	ไลน์ดีแตก	เชษฐวุฒิ วัชรคุณ
	๘๒	สั้นเสมอหู	สุธีวัน ทวีสิน
๒๕๕๖ ^{๑๒}	๘๓	ผีปากไร้ตะกร้อ	ภัทรธิดา พัชรวีระพงษ์
	๘๔	คั่นฟ้าคว้าว้าเมีย	ภาคิน คำวิลัยศักดิ์
	๘๕	เกรียนมินโฮ	ปกรณ์ ฉัตรบริรักษ์
	๘๖	มาตามเอื้ออาทร	นันทิดา แก้วบัวสาย
	๘๗	แบ้วฉกทะเลเบียน	เจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ
	๘๘	กุลสตรีดีแตก	พัชรินทร์ จัดกระบวนพล
	๘๙	สก็อยมือขง	ราณี แคมเปน
	๙๐	สั้นเสียเหลี่ยม	สุธีวัน ทวีสิน
	๙๑	ซูปตาร์เทวดา	จิรายุ ตั้งศรีสุข
	๙๒	ลำซิ่งขิงเกิด	อิตารัตน์ ศรีจุมพล (หญิงลี)

^{๑๑} สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง.(๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕). “ซูปตาร์เกษียณเต้า” สื่อตั้งฉายา อัม, “พลอย-ปากปลาร้าหน้าเป๊ะ”. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๓๑๕๘๖๒>.

^{๑๒} สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖) “แต่งโมผีปากไร้ตะกร้อ - โตโน่คั่นฟ้าคว้าว้าเมีย ฉายาดารา ๕๖”. **ไทยรัฐออนไลน์**. ค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๓๙๑๒๔๒>.

ปี พ.ศ.	ลำดับ	สมญานาม	บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับ สมญานาม
๒๕๕๗ ^{๑๓}	๙๓	ป่าหมากกระชากหงอก	ปริญ สุภารัตน์
	๙๔	แก้วเฮขติเบอร์รี่สีมิติ	คิมเบอร์ลี แอน เทียมศิริ
	๙๕	ดาวเทียมไม่เจียมตัว	ณิชารีย์ โชคประจักษ์
	๙๖	มือฉกตทสวรรณค์	เจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ
	๙๗	ร็อกไวเลอร์	เสกสรร สุขพิมาย
	๙๘	หล่อลื่นรั้ว	พัชฎะ นามปาน
	๙๙	คุณพ่อจมนุ่มชุ่มกิน	พีรชต์ นิธิไพศาลกุล
	๑๐๐	ชื่อเจ้าสั่งลุย	ปนัดดา วงศ์ผู้ดี
	๑๐๑	เพื่อนซี้บุญซีเดือด	น้ำทิพย์ รัชตวิบูลย์และ ยศวดี หัสดีวิจิตร
	๑๐๒	คู่จิ้นหินแกรนิต	ธนิช มนูญศิลป์และ อรณศ ดีคาบาเลส

^{๑๓} สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗). “ฉายาดาราปี ๕๗ ปริญ-ป่าหมาก”.
ไทยรัฐออนไลน์. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๔๗๐๖๗๓>

ปี พ.ศ.	ลำดับ	สมญานาม	บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับ สมญานาม
๒๕๕๘ ^{๑๔}	๑๐๓	หุ่ยทั้งเมีย	ปีเตอร์ คอร์ป โตเรนดัล
	๑๐๔	จิว ๔G ดีไวไฟ	ธรรศภาคย์ ซีและ สุนทรทิพย์ เหลืองอุทัย
	๑๐๕	ล้างท้องร้องหาผ้า	ภัทรธิดา พัชรวีระพงษ์
	๑๐๖	มือฉกดกตาแพ	เจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ
	๑๐๗	พอม่ายคลายมนตร์	ภาคิน คำวิลัยศักดิ์
	๑๐๘	คูจิ้น...ฟินไม่ลง	พุดมิชชัย เกษตรสินและ วรัทยา นิลคูหา
	๑๐๙	หล่อลากข้าง	ปกรณณ์ ลัม
	๑๑๐	พระเอกสามชั้น	ศรัณย์ ศิริลักษณ์
	๑๑๑	นมชมพู สู้ไบแดง	มาริโอ้ เมาเร่อ
	๑๑๒	นางฟ้าพีร์แลนด์	เขมนิจ จามิกรณ์

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑) สุวรรณณา งามเหลือ (๒๕๓๙: ๔) ให้คำนิยามสมญานามว่า “นามที่เป็นคำกลุ่มคำ หรือข้อความที่ใช้เป็นชื่อเรียกหรืออ้างอิงถึงบุคคล สิ่งของ ซึ่งไม่ใช่ชื่อจริง” เนื่องจากสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงเรียกการตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงว่าการตั้ง “ฉายาดารา” ในงานวิจัยนี้คำว่า สมญานามของบุคคลในวงการบันเทิงกับฉายาดาราจึงมีความหมายเท่ากัน อันหมายถึง “การตั้งชื่อให้แก่บุคคลในวงการบันเทิง โดยชื่อที่ตั้งขึ้นนั้นไม่ใช่ชื่อจริง แต่อาจจะนำชื่อจริงไปเป็นส่วนหนึ่งของการตั้งสมญานามได้”

^{๑๔} สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. (๒๒ ธ.ค. ๒๕๕๘). “ฉายาดาราปี ๕๘ แต่งไม่ ล้างท้องร้องหาผ้า-โตโน่ พอม่ายคลายมนตร์”. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๕๕๒๖๑๐>.

๒) การกล่าวถึงสมญานามหรือฉายาของดาราเพื่อประกอบการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะระบุเฉพาะสมญา เนื่องจากได้แสดงปีที่ได้รับสมญานาม ศิลปินผู้ได้รับสมญานาม และแหล่งสืบค้นไว้ในขอบเขตข้อมูลแล้ว

ผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษแบ่งเป็น ๒ ประเด็น ประเด็นแรกเป็นการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สถาบันสื่อมวลชนใช้ในการตั้งสมญานาม ส่วนประเด็นที่สองเป็นการอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับบทบาทของสมญานาม

๑. กลวิธีทางภาษาที่สถาบันสื่อมวลชนใช้ในการตั้งสมญานามดารา
จากการศึกษาพบการใช้กลวิธีทางภาษาในการตั้งสมญานามทั้งสิ้น ๙ กลวิธี คือ การใช้นามนัย การเล่นสัมผัส การเล่นคำ การตัดแปลงคำ การอ้างถึง การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การใช้ความเปรียบ การใช้สำนวน การพวนคำมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๑ การใช้นามนัย

ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๕๒: ๒๔๘-๒๔๙) ให้ความหมายของนามนัย^{๑๔} (metonymy) ว่า “การใช้ภาพพจน์รูปแบบหนึ่ง ซึ่งใช้คำหรือวลีแทนสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีลักษณะเด่น หรือมีสัมพันธ์ภาพใกล้ชิดกับสิ่งที่แทนนั้น อาจแทนสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ เช่น คทา มงกุฎ ใช้แทนพระราชฯ” งานวิจัยหลายเรื่อง เช่น ศิริพร (๒๕๔๗, ๒๕๔๙), สุรีเนตร (๒๕๕๒) ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า นามนัยเป็นกลวิธี

---

^{๑๔} ศิริพร ภักดีवासู (๒๕๔๙: ๒๔๗) ใช้คำว่า “อนุนามนัย” แทนคำ metonymy โดยให้ความหมายว่า “การกล่าวถึงส่วนย่อย (part) เพื่อหมายถึงส่วนใหญ่ (whole)” นอกจากนี้ยังปรากฏภาพพจน์อีกชนิดหนึ่งที่มีความใกล้เคียงกับนามนัยคือสมพจนนัย (synecdoche) อันหมายถึง “ภาพพจน์รูปแบบหนึ่ง ซึ่งใช้ส่วนย่อยที่สำคัญกล่าวแทนส่วนใหญทั้งหมด หรือใช้ส่วนใหญทั้งหมดแทนส่วนย่อยหรือกล่าวถึงนามธรรมที่ทำการอย่างรูปธรรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๒: ๕๐๗) เมื่อพิจารณาจากนิยามจะเห็นได้ว่าภาพพจน์ทั้งสองชนิดใกล้เคียงกันมาก ดังที่ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๕๒: ๕๐๗) กล่าวถึงภาพพจน์ทั้งสองชนิดว่า “สมพจนนัยและนามนัยนั้นใกล้เคียงกันมาก จนนักวิจารณ์สมัยหลัง ๆ ในบางกรณีใช้สมพจนนัยรวม ๆ กันไปในฐานะเป็นนามนัย” ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่านามนัยเพียงอย่างเดียวเมื่อกล่าวถึงการใช้ลักษณะเด่นเพื่อเรียกแทนสิ่งนั้นทั้งหมด เพื่อมิให้สับสนในการวิเคราะห์ข้อมูล

ทางภาษาที่พบในการตั้งสมญานามทุกสมญานาม ในงานวิจัยนี้แม้ว่านามนัยจะเป็นกลวิธีทางภาษาที่พบมากที่สุด เนื่องจากเป็นกลวิธีทางภาษาที่ทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงสมญานามไปถึงบุคคลที่ได้รับการตั้งฉายาได้ง่าย แต่นามนัยก็มีใช้กลวิธีที่สมาคมนักข่าวบันเทิงใช้ตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงทั้งหมด เนื่องจากสมญานามที่สมาคมนักข่าวบันเทิงตั้งให้แก่บุคคลบันเทิงมีบทบาทเฉพาะ ดังจะอภิปรายในหัวข้อบทบาทของสมญานามต่อไป

ลักษณะเด่นที่สมาคมนักข่าวบันเทิงเลือกมาตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงมีหลายมิติ ดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ สถานภาพทางครอบครัว

สถานภาพคือ ฐานะของบุคคลที่ได้รับการเป็นสมาชิกของสังคม สถานภาพที่สมาคมนักข่าวนิยมนำมาตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงมากที่สุด ได้แก่ สถานภาพทางครอบครัวคือฐานะที่บุคคลในวงการได้รับการมีคู่ครอง หรือการมีบุตร เช่น *คุณพ่อจมนมชุ่มกิน*, *เมียหลวงหลงสังหาร*, *ม่ายวัยทีน*, *สะใภ้นอกทำเนียบ*, *มาตามเอื้ออาทร*, *พ่อม่ายคลายมนตรี*, *ล้างห้องร้องหาพ่อ* จากการศึกษาสังเกตได้ว่าสมญานามที่ตั้งให้แก่ศิลปินชายจะเน้นไปทีความเป็นพ่อ โดยเฉพาะกรณีของศิลปินที่ปฏิเสธความเป็นพ่อ นอกเหนือจากตัวอย่างของพิรัชต์ก็มี *พ่อฟิล์มฉีกฉีก* ส่วนศิลปินหญิงจะเน้นสถานภาพของความเป็นม่าย เช่น *ม่ายอัปโหลด*, *ม่ายดีเอ็นเอ*, *ม่ายลี้ภัย*

สังเกตได้ว่าการตั้งสมญานามแก่บุคคลในวงการบันเทิงที่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกันมักจะไม่สัมพันธ์กัน เช่นกรณีของรุ่งนภาซึ่งตกเป็นข่าวคู่กับรัฐภูมิ รัฐภูมิถูกตั้งสมญานามให้เป็น “พ่อ” ในฐานะรุ่งนภาถูกตั้งสมญานามให้เป็น “ม่าย” แทนที่จะเป็น “แม่” เช่นเดียวกับสมญานามของภาคินกับภัทรธิดา ที่ฝ่ายชายเป็น “พ่อม่าย” ในขณะที่บุคคลเดียวกันนี้เป็น “พ่อ” ในสมญานามของฝ่ายหญิง ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าสมญานามคือการประกอบสร้างภาพตัวแทนแก่บุคคล เพราะความเป็นแม่ที่เป็นข้อเท็จจริงก็ถูกสร้างภาพแทนด้วยความเป็นม่าย เช่นเดียวกับความเป็นพ่อที่ได้พิสูจน์แต่ก็ถูกประทับตราแล้วด้วยสมญานาม

๑.๑.๒ ลักษณะเด่นทางกายภาพ

ลักษณะทางกายภาพคือลักษณะภายนอกที่ประจักษ์ด้วยการมองเห็น เช่น รูปร่าง หน้าตา ทรงผม การแต่งกาย ตัวอย่างการนำลักษณะทางกายภาพมาตั้งเป็นสมญานาม เช่น สั้นเสียเหลี่ยม, ไลน์ดีแตก บางครั้งเป็นลักษณะทางกายภาพที่บ่งบอกชาติพันธุ์ เช่น หมวยแอ๊บแตก, จิว αG, ตีไวไฟ

นอกจากนี้ยังสามารถสังเกตได้อีกว่าลักษณะทางกายภาพที่นิยมนำมาตั้งเป็นสมญานามให้แก่ศิลปินหญิงมักจะเน้นสัญลักษณ์ทางเพศคือทรงอก เช่น อิมหมิ่นล้าน, ซูปตาร์เกษียนเต๋, เต๋มหาเสน่ห์, จุกเงินแสน อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ก็ปรากฏการตั้งสมญานามเกี่ยวกับหน้าอกให้แก่นักแสดงชาย เช่น นมชมพู สู้ไบแดง กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะที่แปลกจากปกติที่ฉายาของนักแสดงชายจะเน้นที่หน้าตา เช่น หล่อลั่นรั้ว, เสียเหลี่ยมหล่อ, ซาตานหน้าหยก

๑.๑.๓ พฤติกรรมหรือนิสัย

พฤติกรรมหรือนิสัยที่นำมาตั้งเป็นสมญานามมักจะเป็นนิสัยในเชิงลบ นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่าพฤติกรรมเกี่ยวกับการพูดถูกนำมาตั้งเป็นสมญานามมากที่สุด ทั้งการโกหก การพูดไม่สุภาพ เช่น ผีปากไร้ตะกร้อ, ซูปเบอร์รี่, ทิงเจอร์เบอร์รี่ นอกจากนี้พฤติกรรมการพูดที่เป็นลักษณะเด่นในการตั้งสมญานามของศิลปินชายคือวาทศิลป์ที่สามารถใช้วาจามัดใจสตรี เช่น ลั่นน้ำมันพราย, ปลิงปากหวาน, ลั่นเสียทอง พฤติกรรมการเสแสร้งหรือการสร้างบุคลิกภาพว่าเรียบร้อยของศิลปินหญิงก็มักจะถูกนำมาตั้งเป็นสมญานาม สังเกตได้ว่าในสมญานามเหล่านี้จะมีคำว่า “แอ๊บ” หรือ “แบัว” เช่น แบัวเอชดีเบอร์รี่สี่มิติ, แบัวฉกทะเลเบียน, กุลสตรีดีแตก, แบัวตีนปลาย, แอ๊บแบัวจอมฉก อย่างไรก็ตามคำว่า “แอ๊บแบัว” ก็ยังใช้ในความหมายของการสร้างบุคลิกภาพเป็นเด็กของศิลปินที่สูงอายุแล้วเช่นกรณี คุณป้าแอ๊บแบัว นอกจากนี้พฤติกรรมเชิงชู้สาวก็นำมาตั้งเป็นสมญานามเช่นเดียวกัน เช่น อีหนูจวบสะท้าน

๑.๑.๔ ชื่อ

การใช้ชื่อมาตั้งเป็นสมญานามให้แก่ศิลปินมีหลากหลายกลวิธี ทั้งการใช้ชื่อเล่นของศิลปินเองเช่น ป้าหมากกระซางหงอก, แบรี่ฮอตเวอร์, พ่อฟิล์ม

ฉีกฉีก, มดคันจิ้ง หรือการใช้นามสกุลมาตั้งเป็นสมญานาม เช่น ลัมมหาเสนห์

นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้ชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับในลักษณะ ๆ ต่างกับบุคคลที่ได้รับสมญานามมาตั้งสมญานาม ที่พบมากที่สุดคือชื่อของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาว เช่น หมีทำมืน, ซุปตาร์ต้าใครอย่าแตะ, มังกรในขวดแก้ว และบุคคลที่สามในความสัมพันธ์ เช่น แค่เพื่อนค่ะที่ (ตุ๋), เข็มแทงใจ

จากตัวอย่างข้างต้น สามสมญานามแรกนำชื่อของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับศิลปินที่ได้รับสมญานามมาตั้งเป็นสมญานาม เช่นกรณีแรก “หมี” คือชื่อเล่นของพันตำรวจตรีศักดิ์สุนทร เปรมาพันธ์ ที่เป็นคู่รักของนางสาวเขมนิล ตัวอย่างที่สอง ต้า เป็นชื่อเล่นของ ดร.นาวิน ยาวพลกุล ซึ่งเป็นคู่รักของนางสาวเดอมาลัยในขณะนั้น และตัวอย่างที่สาม “แก้ว” คือชื่อเล่นของนางสาวจริญญาคู่รักของนายณวัฒน์ ส่วนสองตัวอย่างหลังจะเห็นได้ว่าชื่อเล่นทั้ง ๒ ชื่อ เป็นชื่อของคู่กรณีในความสัมพันธ์ฉันชู้สาว กล่าวคือ “พีตุ๋” หมายถึง นางนันทิตา แก้วบัวสาย ภรรยาของนายชนม์สวัสดิ์ที่นางสาวยศวิมลมีข่าวว่าเป็นบุคคลที่สาม เช่นเดียวกับ “เข็ม” เป็นชื่อเล่นของนางสาวกฤตธีรา อินพรวิจิตร ผู้แทรกกลางในความสัมพันธ์ระหว่าง นายกรรชัยกับนางสาวเมย์เจ้าของสมญานาม

นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้ชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นผู้บังคับบัญชามาตั้งเป็นสมญานาม เช่น โดนแดงแดง “แดง” คือชื่อเล่นของนางสุรางค์ เปรมปรีดี ผู้บริหารสถานีกองทัพบกช่อง ๗ สีซึ่งเป็นต้นสังกัดของนางสาววรัทยา

๑.๒ การเล่นสัมผัส

การใช้คำที่มีสัมผัสเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของภาษาไทย ทั้งการเล่นสัมผัสสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ ผลของการใช้เสียงสัมผัสนอกจากจะเกิดความไพเราะแล้ว ยังมีผลต่อการทำให้สมญานามนั้นติดหู และจำง่ายยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่ากลวิธีการเล่นสัมผัสหรือการใช้สัมผัสปรากฏมากขึ้นจากช่วงแรกที่มีการตั้งสมญานามกล่าวคือ พ.ศ. ๒๕๔๘ พบการกลวิธีการใช้สัมผัสเพียง ๑ สมญานาม ในขณะที่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ปรากฏสมญานามที่มีการเล่นสัมผัสถึง ๘ สมญานาม

การเล่นสั้มผัสในการตั้งสมญานามหรือให้แก่บุคคลในวงการบิน
ปรากฏ ๒ ลักษณะคือการเล่นสั้มผัสสระและการเล่นสั้มผัสพยัญชนะ

๑.๒.๒ การเล่นสั้มผัสสระ

การเล่นสั้มผัสสระในการตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบิน
บินเทินิยมใช้สั้มผัสชนิด คือการคล้องเสียงกับระหว่างคำที่อยู่ติดกัน เช่น คุณพ่อจน
มุมชุ่มกิน, ลำซิ่งซิงเกิด, ปากปลาร้าหน้าเป๊ะ, เจ้าหญิงทิ้งห้อย, สำหรับลิ้รัก, คาสโนวา
บ้ำของแพง, สามมิติแตก, คู่จิ้นพินไม่ลง

การใช้สั้มผัสคั้นนิยมน้อยกว่าสั้มผัสชนิด เช่น เพื่อนซี้บ๊วยซี้เตือด,
เปลอเพราะเจอซั้ม, เพื่อนรักช่วยหักเหลี่ยม

๑.๒.๒ การเล่นสั้มผัสพยัญชนะ

การเล่นสั้มผัสพยัญชนะเป็นกลวิธีการเล่นสั้มผัสที่พบจำนวน
น้อยกล่าวคือปรากฏ ๕ สมญานามจากข้อมูลทั้งสิ้น ๑๑๒ สมญานาม โดยมีลักษณะ
ร่วมกันคือมีความยาว ๓ พยางค์เหมือนกัน ปรากฏทั้งการเล่นสั้มผัสพยัญชนะทั้ง
๓ พยางค์ เช่น โดนแดงดอง, ลับลวงแหล และการเล่นสั้มผัสพยัญชนะที่ ๒ พยางค์แรก
เช่น ลิ้นเหลี่ยมทอง, หล่อลิ้นร้ว, หล่อลากข้าง นอกจากนี้ยังปรากฏการเล่นจังหวะของ
สมญานามให้ออกเสียง ๓ พยางค์คล้ายภาษาเกาหลี เช่น เกเรียนมินโฮ, กวนมินมา

๑.๓ การอ้างถึง

การอ้างถึงในการตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบินคือ
การอ้างถึงสมญานามเดิมที่เคยตั้งไปแล้วในปีก่อน ๆ แล้วนำมาประกอบคำอื่น ๆ
ในบริบทใหม่ กลวิธีการอ้างถึงนี้มักใช้ตั้งสมญานามให้แก่ศิลปินที่มีพฤติกรรมด้านชู้สาว
โดดเด่น เช่น นางสาวเจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ ที่มักปรากฏข่าวเป็นมือที่สามในความสัมพันธ์
ของศิลปินหลายคู่ สมญานามทุกสมญานามของนางสาวเจนี่จึงอ้างถึงคำว่า “ฉก”
ในสมญานามเดิม ตั้งแต่ แอ็บแอ้วจอมฉก แบ้วฉกทะเลเบียน มือฉกตกสวรรค์ และมือฉก
กตกาแพ เช่นเดียวกับนายเกริกพล มัสยวานิช ที่ปรากฏข่าวความเจ้าชู้จนได้รับสมญานาม
“คาสโนวา” ติดต่อกันถึงสองปีซ้อนคือ คาสโนวาฆ่าไม่ตาย และ คาสโนวาบ้ำของแพง

การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ก็ทำให้เกิดการอ้างอิงถึงสมญานามเก่า เช่น สั้นเสียวเสี้ยว อ้างถึงสมญานาม สั้นเสมอหู ที่นางสาวสุธีวันได้รับมาแล้ว นอกจากนี้ยังปรากฏการอ้างอิงสมญานามที่เกิดจากตั้งสมญานามจากลักษณะเด่นทางกายภาพของศิลปินหญิงคือหน้าอก ได้แก่ อ้อมหมั่นล้าน อ้างถึงสมญานาม อ้อมผ่าซาก เช่นเดียวกับ ซูปตาร์เกษียณเต้า อ้างถึงสมญานาม เต้าเงินล้าน

๑.๔ การใช้ถ้อยคำนัยพกผัน

“ถ้อยคำนัยพกผัน (verbal irony) มีนิยามที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า หมายถึงการพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความตรงกันข้าม หรือการพูดสิ่งที่ผู้พูดเชื่อว่าเป็นเท็จ ตัวอย่างเช่น พูดว่า “ดี” แต่หมายความว่า “เลว” หรือผู้พูดไม่ได้เชื่อว่า “ดี” ตามที่ตนกล่าวถ้อยคำนัยพกผันต่างจากถ้อยคำที่เป็นเท็จตรงที่ผู้พูดจะต้องให้ผู้ฟังรู้ว่าตนต้องการหมายความตรงกันข้าม” (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, ๒๕๕๙: ๖๖) ลักษณะของถ้อยคำนัยพกผันในสมญานามของดาราระจะปรากฏในลักษณะของการใช้คำที่ขัดแย้งกันโดยมีนัยเพื่อประชดบุคคลที่ได้รับสมญานาม

สำหรับศิลปินหญิงการใช้ถ้อยคำนัยพกผันจะปรากฏในลักษณะของคำที่ยกย่องความประพฤติแล้วต่อยด้วยถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น กุลสตรีดีแตก, เจ้าหญิงกามะลอ สมญานามเหล่านี้แสดงการประชดประชันเพื่อวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของศิลปินหญิงหลายคนที่คุณเหมือนจะเรียกร้อย เป็น “กุลสตรี” หรือ “เจ้าหญิง” แต่ที่จริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้น

สำหรับศิลปินชายถ้อยคำนัยพกผันจะปรากฏในลักษณะของอาชีพคือ ซูปเปอร์สตาร์ หรือ พระเอก แล้วต่อท้ายด้วยคำว่า “เทวดา” หรือ “บนหิ้ง” เพื่อประชดประชันถึงพฤติกรรมหยิ่ง เข้าถึงยาก รวมถึงปฏิเสธการให้สัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าว เช่น ซูปตาร์เทวดา, พระเอกบนหิ้ง และ พระเอกเทวดา

๑.๕ การตัดแปลงคำ

การตัดแปลงคำคือการนำถ้อยคำหรือวลีที่เป็นที่รู้จักอยู่แล้ว อีกทั้งเป็นคำหรือกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ได้รับสมญานาม มาเปลี่ยนคำหรือเติมคำ ทั้งนี้ถ้อยคำที่ยังคงเดิมมีหน้าที่เพื่อให้ผู้อ่านยังสามารถเชื่อมโยงความหมายไปถึงบุคคล

ผู้ได้สมญานามได้และในขณะเดียวกันถ้อยคำที่เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมเข้าไปนั้น เป็นการแสดงภาพที่สื่อมวลชนต้องเน้นย้ำให้แก่บุคคลที่ได้รับการตั้งสมญานาม สังเกต ได้ว่าการตัดแปลงคำมักจะสมญานามที่มีความหมายเชิงลบ เช่น *ร็อกไวเลอร์*, *คั่นฟ้าคว่ำเมีย*, *องค์ลำบาก*, *เทวดาเสียวไวย*, *มนตรีรักพระเครื่อง*

สมญานามที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการตัดแปลงคำหลายลักษณะ ตัวอย่างแรกเป็นคำว่า “ร็อกไวเลอร์” ซึ่งเป็นชื่อสายพันธุ์สุนัขที่นิสัยดุร้ายมาเปลี่ยน พยางค์แรกเป็น “ร็อก” เพื่อสื่อถึงนายเสกสรรค้ที่เป็นนักร้องเพลงร็อกและ ในขณะเดียวกันก็เปรียบนิสัยของนายเสกสรรค้ว่าดุร้ายเหมือนชื่อสายพันธุ์สุนัข ที่เป็นคำต้นความหมายเดิม ตัวอย่างที่สองนำวลี “คั่นฟ้าคว่ำดาว” ซึ่งเป็นสโลแกนของการประกวดเดอะสตาร์เวทีแจ้งเกิดของนายภาคินมาเปลี่ยนคำสุดท้าย ทั้งนี้ก็เพื่อเสียดสี พฤติกรรมของนายภาคินที่เปลี่ยนจากผู้เคยเอาการเอางานมาเป็นผู้เห็นความรัก เป็นใหญ่ ส่วน ๓ สมญานามสุดท้ายนำชื่อภาพยนตร์และภาพยนตร์ชุดมาตัดแปลง โดยชื่อภาพยนตร์แรกคือองค์บาก แล้วเพิ่มคำว่า “ล่า” ตรงกลางคำเพื่อสื่อ ความยากลำบากของกองถ่ายภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเพราะความประทุติ ของนายพนมนักแสดงนำส่วนเทวดาเสียวไวยเป็นสมญานามที่ตัดแปลงจาก ชื่อภาพยนตร์ชุด “เทวดาสาธุ” ที่นายสรารุเป็นนักแสดงนำการเปลี่ยนคำว่า “เสียวไวย” แทนคำว่าสาธุเพื่อสื่อถึงเหตุการณ์ที่คลิวิดิโอบันทึกการมีเพศสัมพันธ์ของ นายสรารุปรากฏสู่สาธารณะ และสมญานามสุดท้ายตัดแปลงจากชื่อละครและ ภาพยนตร์มันต์รักลูกทุ่ง แต่เปลี่ยนคำสุดท้ายจากลูกทุ่งเป็นพระเครื่องเพื่อเชื่อมโยง ถึงนายสิทธิกร บุญฉิม เขียนพระเครื่องที่ปรากฏข่าวความสัมพันธ์ฉันทน์คู่สาวกับ นายรัฐภูมิผู้ได้รับสมญานาม

๑.๖ การเล่นคำ

“การเล่นคำเป็นรูปแบบหนึ่งของการละเล่นทางภาษา (speech play) ซึ่งเกิดจากการที่คำหรือวลีหนึ่ง ๆ สามารถเชื่อมโยงไปสู่ความหมายสองความหมาย ที่ไม่เกี่ยวข้องกันได้ในเวลาเดียวกัน” (Sherzer, ๒๐๐๒: ๒๙ อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง และคนอื่น ๆ, ๒๕๔๙) การตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบันเทิง การเล่นคำมักจะ เกิดจากการนำชื่อของนักแสดงมาเชื่อมโยงความหมายระดับที่สอง เช่น *มดคันจิ้ง*

ลัมมหาเสน่ห์ และ เข้มแทงใจ

ตัวอย่างสมญานามข้างต้นนำชื่อเล่นของนักแสดงมาเล่นความหมาย เพื่อแสดงทัศนคติเชิงเสียดสีได้อย่างเสียดลึก สมญานามแรกเล่นความหมายของคำว่า “คั่น” อันมีความหมายประจำคำคืออาการอันเกิดเพราะโดนแมลงกัด ส่วนความแฝงหรือความหมายระดับที่สองสื่อถึงความอยากมีเพศสัมพันธ์โดยเชื่อมโยงความหมายของการ “คั่น” อวัยวะเพศหญิง มาเป็นคำสแลงแสดงความอยากมีเพศสัมพันธ์ เช่นเดียวกับสมญานาม ลัมมหาเสน่ห์ที่เล่นคำว่า “ลัม” อันเป็นนามสกุลของนายปกรณ ศิลปินที่ได้รับสมญานามกับคำว่า “ล้า” อันมีนัยเชื่อมโยงถึงลักษณะของอวัยวะเพศชาย ส่วนสมญานามที่สาม ดังที่วิเคราะห์ข้างต้นแล้วว่า เข้ม คือชื่อเล่นของนักแสดงหญิงที่เป็นบุคคลที่สามในความสัมพันธ์ ความหมายระดับที่สองจึงเชื่อมโยงกับความหมายระดับแรกคือบุคคลที่สามนี้จึงเปรียบได้กับเข้มที่คอยทิ่มแทงใจศิลปินหญิงผู้ได้รับสมญานาม

การเล่นคำอีกลักษณะหนึ่งที่ปรากฏมาก คือการเล่นคำว่าสตรอร์เบอร์รี่ โดยเชื่อมโยงพยางค์ที่ออกเสียง “ตอ” กับคำว่าตอแหลที่หมายถึงการโกหก โดยปรากฏทั้งการใช้คำนั้นทั้งคำหรือการตัดพยางค์หน้าออก เช่น ซูป’เบอร์รี่, ทิงเจอร์เบอร์รี่, สตรอร์เบอร์รี่เรียกพี่

จะเห็นได้ว่าการเล่นคำเป็นกลวิธีทางภาษาที่สำคัญมากเมื่อต้องการใช้สมญานามนั้นเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ศิลปินในทางลบ หรือกล่าวถึงเรื่องเพศอันเป็นประเด็นที่ห้ามกล่าวถึงอย่างเปิดเผยในวัฒนธรรมไทย เพราะการเล่นคำเป็นความหมายโดยนัยที่เกิดจากการตีความระดับที่สอง ซึ่งบุคคลผู้ได้รับสมญานามไม่สามารถนำมาฟ้องร้องผู้สื่อข่าวได้

๑.๗ การใช้ความเปรียบ

“ความเปรียบคือความเข้าใจและการเชื่อมโยงประสบการณ์ของสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง” (Lakoff and Johnson, ๑๙๘๐: ๕) การใช้ความเปรียบในการตั้งสมญานามมักจะเน้นการเชื่อมโยงความหมายไปถึงสิ่งที่นำมาเปรียบเพื่อวิจารณ์ความประพฤติ หรือความสามารถในการทำงาน เช่น ร็อกไวเลอร์, คูจิ้นหินแกรนิต, ดาวเทียมไม่เจียม, ดาวค้างกรู

สมญานามแรกได้วิเคราะห์ไปข้างต้นแล้วว่าตัดแปลงคำเพื่อเปรียบเทียบนิสัยของนายเสกสรรค์กับชื่อสายพันธุ์สุนัข สมญานามที่สองเปรียบเทียบความสามารถในการแสดงละครของนายธนิและนางสาวอรณศที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือ “แข็ง” เท่ากับหินแกรนิตซึ่งเป็นหินที่แข็งมาก สองสมญานามสุดท้ายแสดงให้เห็นการใช้ดาวมาเป็นความเปรียบแทนความมีชื่อเสียง เช่นกรณีของนางสาวณิชารีย์ที่ถูกเปรียบเทียบกับดาวเทียมเพื่อประขตว่าแม้จะยังไม่มีชื่อเสียงเป็นแค่ดาวพลอม ไม่ใช่ดาวจรัสอันเป็นความเปรียบแทนผู้มีชื่อเสียง นิชารีย์ก็ยังคงประพัตตัวไม่เหมาะสมตรงกันข้ามกับนายธงไชย แมคอินไตย์ ที่ได้รับการเปรียบเป็นดาวค้างกรอุ้นสื่อความมีชื่อเสียงที่คงทนและยาวนาน

นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้เพชรมาเป็นความเปรียบแทนความร่ำรวย ได้แก่ *ไฮปลาแดกฝังเพชร* และ *ฉิ่งฝังเพชร* เพื่อเชื่อมโยงถึงความมั่งมีของบุคคลที่ได้รับสมญานาม บางครั้งการใช้ความเปรียบในการตั้งฉายาก็เพื่อวิพากษ์วิจารณ์รูปร่างของนักแสดง เช่น *พระเอกสามชั้น* ที่เชื่อมโยงความหมายของสามชั้นที่หมายถึงหมักกับรูปร่างที่อวบอ้วนของนักแสดงที่ได้รับฉายา

๑.๘ การใช้สำนวน

การใช้สำนวนมาตั้งเป็นสมญานามให้แก่บุคคลบันเทิงมักจะนำสำนวนมาขยายความให้เข้ากับความหมายที่สื่อต้องการเสนอ เช่น สมญานาม *ไขในหิน* ที่มีความหมายว่า “ของที่ต้องระมัดระวัง ทะนุถนอมอย่างยิ่ง” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๒: ๒๑๐) ได้เพิ่มเติมว่าเป็นไขในหิน “ของเฮีย” (*เตลินิวส์*, ๒๐๕๓ ๑: ๑๙)

๑.๙ การพวนคำ

ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๕๒: ๒๕๙) ให้ความหมายของคำพวนว่า “คำที่พุดทวนกลับได้ เช่น ตกที่อิฐ พวนเป็นติดที่อก” การพวนคำปรากฏเพียง ๑ สมญานามคือ *ป่าหมากกระชากทอก* ดังที่วิเคราะห์ข้างต้นแล้วว่าสมญานามนี้ตั้งด้วยการใช้ชื่อเล่นในขณะเดียวกัน “ป่าหมาก” ก็สามารถพวนคำได้ว่า “ปากหมา” เพื่ออ้างถึงเหตุการณ์ที่นายปริญใช้คำพุดไม่สุภาพกับมารดาของนางสาวชาลิदानักแสดงหญิงคู่กรณี

จากการอภิปรายกลวิธีทางภาษาในการตั้งสมญานามสังเกตได้ว่าปรากฏสมญานามจำนวนมากที่ใช้กลวิธีทางภาษามากกว่า ๑ กลวิธีในการตั้งสมญานาม นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่ากลวิธีทางภาษาในการตั้งสมญานามในปีปัจจุบันซับซ้อนขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับระยะแรกของการตั้งสมญานาม อันแสดงให้เห็นพัฒนาการของกลวิธีทางภาษาในการตั้งสมญานามทั้งนี้สัมพันธ์กับบทบาทของสมญานามดังจะอภิปรายในหัวข้อต่อไป

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับบทบาทของฉายาดารา: อำนาจของสื่อในการวิจารณ์พฤติกรรมและสร้างภาพตัวแทนของบุคคลในวงการบันเทิงไทย

จากการศึกษาพบว่าสมญานามมีบทบาทหลัก ๒ ประการ บทบาทประการแรกคือวิพากษ์วิจารณ์บุคคลในวงการบันเทิงผู้ได้รับสมญานาม และบทบาทประการที่สองคือสร้างภาพตัวแทนของบุคคลที่ได้รับสมญานาม อภิปรายบทบาททั้งสองประการได้ดังนี้

๒.๑ บทบาทของสมญานามในการวิพากษ์วิจารณ์ดารา: การปะทะทางอำนาจระหว่างสื่อมวลชนกับบุคคลในวงการบันเทิง

ทุกปีในการตั้งสมญานามให้แก่บุคคลบันเทิง สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง ให้นิยามการกระทำดังกล่าวว่า “เป็นสีสัน” หรือตั้งสมญานามเพื่อ “หยิกแกมหยอก” ซึ่งแสดงเจตนาถึงความขบขันสนุกสนาน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งจะพบว่าลักษณะที่ “เหมือนจะขบขัน” เหล่านี้มีบทบาทเสียดสีเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ ดังที่ศิริพร ภักดีผาสุข (๒๕๔๙: ๒๖๑) ได้กล่าวถึงความขบขันในสมญานามนักร้องเมืองว่า “สมญานามนักร้องเมืองส่วนใหญ่เป็นถ้อยคำเสียดสี (sarcastic remark) ซึ่งเป็นวาทะที่มุ่งใช้อารมณ์ขันและท่วงทำนองที่ดู “ทีเล่นทีจริง” เพื่อกระทบกระเทียบโจมตีนักร้องเมืองที่เป็นเป้าหมาย”

เมื่อพิจารณาข้อมูลทั้งหมดจะพบว่า สมญานามนั้นมีบทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์ความประพฤติมากที่สุด กล่าวคือศิลปินหญิงจะโดนวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความประพฤติที่แสร้งว่าเรียบร้อยหรือ “แอบแอบ” มากที่สุด นอกจากนี้พฤติกรรมไม่พูดความจริงก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากเช่นกัน เห็นได้จากกลวิธีการตั้งสมญานามที่

ใช้นามนัยในมิติของลักษณะนิสัยและการเล่นคำว่าสตรอร์เบอร์รี่ที่หมายถึงการโกหก ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็น “ความไม่เชื่อตรง” เป็นพฤติกรรมที่สื่อมวลชนจะวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด ไม่ว่าพฤติกรรมไม่เชื่อตรงนั้นจะแสดงออกผ่านการกระทำหรือคำพูดก็ตาม ในขณะที่พฤติกรรมของศิลปินชายที่ถูกวิจารณ์มากที่สุดคือพฤติกรรมหยิ่งเข้าถึงยากการที่สมญานามหลายสมญานามมีนัยเพื่อวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมเหล่านี้มากที่สุด อาจวิเคราะห์ได้ว่าพฤติกรรมเหล่านี้ขัดขวางการทำงานของสื่อที่มีหน้าที่นำเสนอ “ความจริง” ต่อสาธารณะ

บทบาทของสมญานามในการวิพากษ์วิจารณ์ความประพฤติของบุคคลในวงการบันเทิงนี้สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องอำนาจอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในรอบปี อำนาจในการให้สัมภาษณ์อยู่ที่ศิลปินที่จะเป็นฝ่าย “ให้” หรือ “ปฏิเสธ” การสัมภาษณ์แก่สื่อมวลชน นอกจากนี้โอกาสให้สัมภาษณ์แล้วเนื้อความหรือเรื่องที่ให้สัมภาษณ์ก็ยังคงอยู่ในอำนาจของศิลปินที่จะให้สัมภาษณ์อย่างไรก็ได้ เช่น กรณีของนางสาวเขมนิชที่ใช้ความคลุมเครือเป็นเครื่องมือหลีกเลี่ยงการตอบคำถามเรื่องความรักจนได้สมญานาม *หมีทำมึน* เมื่อถึงปลายปีเป็นธรรมเนียมที่จะตั้งสมญานามให้แก่ศิลปินถึงเวลา “เอาคืน” ของสถาบันสื่อมวลชนที่จะนำพฤติกรรมอันก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการทำงานมาตั้งเป็นสมญานามเพื่อเป็นการโต้กลับทางอำนาจ ดังที่นพพร ประชากุล (๒๕๕๒: ๓๖๕-๓๖๖) แสดงทัศนะเรื่องการตั้งชื่อว่า “การขัดเขียนชื่อเรียกต่าง ๆ นานา ให้แก่กันและกัน...จึงมีค่าเท่ากับเป็นการต่อสู้ช่วงชิงความเหนือกว่า นั้นแสดงอย่างชัดเจนว่าภาษานอกจากจะเป็นเครื่องมือเพื่อการสื่อสาร ยังเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจอีกโสดหนึ่งด้วย”

จะเห็นได้ว่าการตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องอำนาจอย่างชัดเจน หากพิจารณากระบวนการตั้งสมญานามของสื่อมวลชนด้วยกรอบแนวคิดเรื่องวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) ของ ฟาน ไดก์ (Van Dijk, 2008: 10 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง: ๒๕๕๖, ๒๐-๒๑) จะพบว่าการตั้งสมญานามของสื่อมวลชนเป็นการสร้างพื้นที่ต่อรองทางอำนาจ เพราะสื่อมวลชนในฐานะผู้มีอำนาจในพื้นที่ข่าวได้ควบคุมกระบวนการผลิตสมญานามซึ่งเป็นวาทกรรมข่าวประเภทหนึ่ง ดังต่อไปนี้

การควบคุมบริบท (context control) คือการที่สื่อมวลชนตัดสินใจเลือกผู้ที่จะมีส่วนร่วมในวาทกรรมซึ่งก็คือบรรดาสื่อมวลชนสำนักต่าง ๆ ที่มาร่วมลงคะแนนเสียงในตั้งและคัดเลือกสมญานาม^{๑๑} ควบคุมเวลาในการตั้งสมญานามให้เป็นช่วงสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม และควบคุมจุดหมายของตั้งสมญานามคือ “หยิกแก้มหยอก” “เป็นสีสัน”

การควบคุมวาทกรรม คือการเลือกสมญานามที่ตั้งขึ้นให้เป็นประเด็นหลัก และเลือกข้อความขยายให้เป็นประเด็นรอง จะเห็นได้ว่าทุกสมญานามจะข้อความประกอบเพื่ออธิบายและเชื่อมโยงไปยังเหตุการณ์ที่ทำให้สื่อมวลชนเลือกมาตั้งเป็นสมญานาม นอกจากนี้สื่อยังเป็นผู้เลือกกลวิธีต่างภาษาต่าง ๆ ที่ได้วิเคราะห์ไปข้างต้นมาใช้ในการตั้งสมญานาม

เมื่อสื่อมวลชนเป็นผู้กุมอำนาจในพื้นที่ข่าวหรือผู้กระทำ (actor) นักแสดงหรือบุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับสมญานามจึงเป็น “ผู้ถูกกระทำ” (object) สมญานามเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอเรื่องราวของผู้ถูกกระทำ และถูกทำให้เด่นเพียงบางส่วนซึ่งก็คือส่วนที่เลือกมาตั้งเป็นสมญานาม การตั้งสมญานามลักษณะนี้จึงเปรียบได้กับการติดฉลากสินค้า เพียงแต่สินค้า (บุคคลในวงการบันเทิงที่ได้รับสมญานาม) ที่ถูกนำมาตั้งสมญานามส่วนใหญ่มักถูกพรรณนาสรรพคุณในทางลบซึ่งก็คือการใช้สมญานามเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิพากษ์วิจารณ์นั่นเอง

ในฐานะผู้ถูกกระทำในพื้นที่ข่าว บุคคลในวงการบันเทิงจึงมีสิทธิ์ที่จะ “ยอมรับ” หรือ “ไม่ยอมรับ” ต่อสมญานามที่สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงตั้งให้ ดังกรณีนางสาวณภัชที่ปฏิเสธสมญานาม *มดคันจิ้ง* ที่วิจารณ์ความประพฤติเชิงชู้สาวอย่างเจ็บแสบว่า “ไม่ยากออกความคิดเห็นอะไรกับเรื่องนี้ มดไม่ยอมรับฉายานี้” (สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง, ๒๕๕๒: ๑๕) แต่สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงกลับนิยามการตั้งฉายานี้ว่า “หยิกแก้มหยอก ด้วยความรักและเอ็นดู” (เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน)

---

^{๑๑} โดยปกติแล้วผู้สื่อข่าวในสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงจะตั้งสมญานามให้แก่นักแสดงหลายสิบคน และบางคนได้รับสมญานามมากกว่า ๑ สมญานาม หลังจากนั้นผู้สื่อข่าวจะประชุมเพื่อลงคะแนนเสียงคัดเลือกสมญานามให้เหลือเพียงแค่ ๑๐ สมญานาม

จะสังเกตได้ว่า “หยิกแกมหยอก” ถูกนำมากล่าวถึงเพื่อใช้ความขบขัน กลบเกลื่อนการวิพากษ์วิจารณ์อย่างแนบเนียน นอกจากนี้สมาคมผู้สื่อข่าวยังแสดงให้เห็นอำนาจที่เหนือกว่าด้วยการชี้แจงให้ดารายอมรับสมญานามว่าแสดงถึงชื่อเสียง “สำหรับดาราที่ได้รับรางวัลไม่ต้องคิดมาก เพราะฉายาที่ออกมาจะเป็นการแซว ๆ กันมากกว่า เพราะการที่คุณได้รับการโหวต **แสดงว่าคุณเป็นดารายอดนิยม**” (สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง: ๒๕๕๑, ๑๔. เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

เมื่อผู้สื่อข่าวใช้การหยิกแกมหยอก การแซวเป็นเครื่องมือในการวิพากษ์วิจารณ์ รวมถึงการประกอบสร้างความหมายให้แก่สมญานามว่าหมายถึง “ความนิยม” ซึ่งเป็นปัจจัยบังคับให้บุคคลในวงการบันเทิงไม่อาจหลีกเลี่ยงสมญานามที่สื่อตั้งให้ การเป็นสีสันหรือความขบขันจึงกลายเป็นคำตอบของศิลปินส่วนใหญ่ที่จำต้องยอมรับสมญานาม “แบบขำ ๆ” เพื่อแสดงตนว่าเปิดกว้างยอมรับคำวิจารณ์ หากแต่ก็แฝงนัยว่าเป็นการ “ยอมรับ” ให้ตั้งสมญานามเฉพาะบริบทแห่งการเป็นสีสันเท่านั้น ดังบทสัมภาษณ์ของนายปริyanto อสมญานาม **ป่าหมากกระชากหงอก** ว่า “ขอบคุณพี่ ๆ สื่อมวลชนที่ตั้งให้ครับ ปีนี้ก็ถือว่าอยู่ในกระแสกับเขาด้วย ไม่เป็นไรครับ **ฉายาดาราถือเป็นสีสันสงท้ายปลายปี**” (สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง (๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๗), เน้นข้อความโดยผู้วิจัย) เช่นเดียวกับภากินที่ใช้ความตลกเป็นเงื่อนไขในการ “ยอมรับ” สมญานามของตนเอง และใช้เป็นเงื่อนไขปฏิเสธสมญานามของภัทรธิดา อติตกรรยา “... ผมว่าแรงไป สำหรับผู้หญิง ส่วนเขาจะเสียใจหรือนอยด์มั๊ยก็ต้องไปตามเขา **แต่ส่วนตัวผม ผมว่ามันแรงไปและมันไม่ตลก ในความคิดผมคืออย่างฉายาผมอาจจะตลกได้** แต่ของเขามันแรงไป” (สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง (๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘), เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

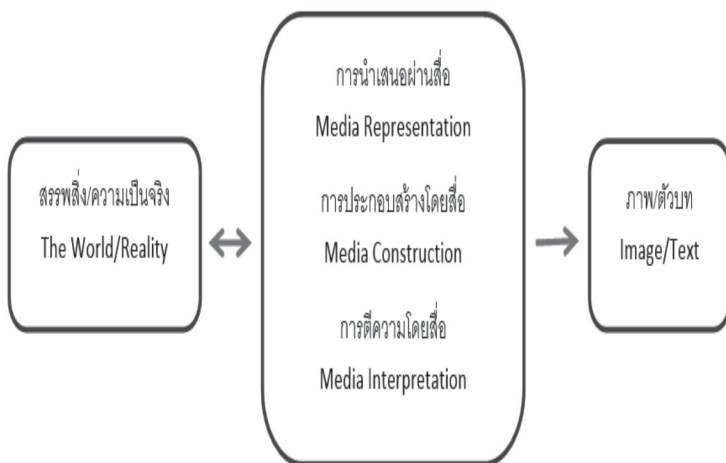
บทสัมภาษณ์ของนายภากินแสดงให้เห็นความสำคัญ “ความตลก” ในการตั้งฉายา แม้ว่าสมญานามของนางสาวภัทรธิดาต้องการจะนำเสนอความสัมพันธ์ฉันคู่สาว ซึ่งเป็นประเด็นที่นำมาตั้งเป็นฉายาให้แก่กันแสดงหลายคนแล้วก็ตาม แต่เมื่อฉายานั้นเกี่ยวข้องกับความตาย ซึ่งเป็นประเด็นที่อ่อนไหวในวัฒนธรรมไทยและไม่เคยปรากฏในฉายาของนักแสดงคนใดมาก่อน “ความไม่ตลก” จึงเป็นเงื่อนไขอันสมเหตุสมผลที่จะนำมาอ้างเพื่อไม่ยอมรับสมญานามนี้ อาจจะกล่าวได้ว่า การไม่ยอมรับฉายานี้จะกำหนดมาตรฐานในการตั้งฉายาของสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงในปีต่อ ๆ ไปด้วย

ว่า การนำประเด็นอ่อนไหวที่ “ไม่ตลก” มาตั้งเป็นฉายาเป็นเรื่องที่สื่อควรพิจารณาให้รอบคอบก่อน เพราะหากผู้สื่อข่าวหลุดจากกรอบของความตลกซึ่งมุ่งใช้เป็นเครื่องมือแฝงในการวิพากษ์วิจารณ์แล้ว อำนาจของสื่อในวิจารณ์พฤติกรรมของนักแสดงผ่านการตั้งฉายาก็จะหมดไปเช่นกัน

จะเห็นได้ว่าความพิเศษของบริบทเชิงเวลา ความขบขัน และชื่อเสียงเป็นปัจจัยสำคัญที่สื่อมวลชนใช้เป็นเงื่อนไขเพื่อแสดงอำนาจให้บุคคลบันเทิงยอมรับสมญานามที่สื่อตั้งให้ บุคคลในวงการบันเทิงจึงต้องใช้ปัจจัยเดียวกันนี้เป็นเงื่อนไขในการยอมรับสมญานาม โดยมีได้ตระหนักว่าการยอมรับสมญานามในบริบทเวลาที่พิเศษนี้จะเป็นการยอมรับภาพตัวแทนของตนเองเพียงภาพเดียวที่เป็นผลจากสมญานาม อีกทั้งเป็นภาพตัวแทนที่ยังผลลุดทอนและเบียดขับเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับสมญานามให้ด้อยลง ในขณะที่เดียวกับภาพตัวแทนนี้ก็ยังเป็นชุดความหมายที่ส่งผ่านมายังปีต่อมาด้วย ดังจะอภิปรายในหัวข้อต่อไป

๒.๒ บทบาทของสมญานามในการสร้างภาพตัวแทน: อำนาจของภาษาในการประกอบสร้าง/ตอกย้ำ/ผลิตซ้ำภาพตัวแทน

“ภาพตัวแทนมิใช่สิ่งที่เคยเป็นอยู่หรือมีอยู่ แต่เป็นผลผลิตของการประกอบสร้างขึ้นใหม่ตลอดเวลา ภาพตัวแทนจะมีลักษณะเป็นอย่างไรจึงขึ้นอยู่กับว่าภาพนั้นจะถูกนำเสนอออกมาอย่างไร หรือกล่าวในแง่ของภาษาคือ ภาพตัวแทนนั้นถูกนิยามหรือถูกเล่าในลักษณะใด” (กาญจนา แก้วเทพ, ๒๕๕๕: ๘๐) จากนิยามจะเห็นได้ว่าสถาบันสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญมากในการประกอบสร้างภาพตัวแทน เพราะสถาบันสื่อมีหน้าที่เป็นตัวกลางในการนำเสนอหรือเลือกมุมมองที่จะนำเสนอสิ่งต่าง ๆ ดังที่ ไมเคิล โอ ซอจเนสซี (Michael O’ Shaughnessy) และเจน สเตดเลอร์ (Jane Stadler) (2005, อ้างถึงใน วันชนะ ทองคำภา, ๒๕๕๕: ๑๕) ได้เสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความจริง สื่อ และภาพตัวแทนดังนี้

แผนภาพที่ ๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของสื่อและการประกอบสร้างภาพตัวแทนของสิ่งต่าง ๆ

เมื่อนำแผนภาพข้างต้นมาเป็นการรอบในการอภิปรายบทบาทประการที่สองของสมญานาม จะพบว่ากรอบแนวคิดนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมญานามกับภาพตัวแทนของดาราได้เป็นอย่างดี กล่าวคือสื่อเป็นผู้นำเสนอข่าวของศิลปินดาราซึ่ง “เลือก” นำเสนอตามมุมมองของสื่อ สมญานามเป็นชื่อที่ประกอบสร้างให้โดยสื่อ อันเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่สื่อได้นำเสนอไปแล้วในรอบปี การตีความโดยสื่อ คือสื่อให้คำอธิบายประกอบสมญานาม หรือการบอกใบ้กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตั้งสมญานาม เพื่อให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายแฝงของสมญานามได้ตามที่สื่อต้องการ เช่นกรณีของสมญานาม “ป่าหมาก” ที่ในการเสนอข่าวทุกครั้งผู้สื่อข่าวมักจะกล่าวว่ “อย่าพวน” เพื่อบอกใบ้ให้ผู้รับสารเข้าใจกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตั้งสมญานามอันนำไปสู่ความเข้าใจหมายหลังจากการพวนคำได้อีกนัยหนึ่ง ทำให้การประกอบสร้างภาพตัวแทนของนายปรีญที่มีวาทะหยาบคายตามสมญานามประสบความสำเร็จตามที่สื่อต้องการ

การอภิปรายบทบาทของสมญานามในการประกอบสร้างภาพตัวแทนของบุคคลในวงการบันเทิง จะอภิปรายผลการศึกษาโดยเน้นภาพตัวแทนของนักแสดง

หญิง ๓ คนคือ เจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ เมอมาลย์ บุญยศักดิ์ และพัชราภา ไชยเชื้อ เนื่องจากนักแสดงทั้งสามคนได้รับสมญานามมากที่สุด คือเจนี่ได้รับ ๕ สมญานาม ในขณะที่เมอมาลย์และพัชราภาได้รับคนละ ๔ สมญานาม อันเป็นตัวอย่างอันดีที่แสดงให้เห็นว่าสมญานามมีผลต่อการประกอบสร้างภาพตัวแทนอย่างไร และเพื่อความสมบูรณ์ของการอภิปรายผลการศึกษานำสมญานามของศิลปินอื่น ๆ มากล่าวเสริมเพื่อให้ผลการศึกษาดำเนินขั้ดียิ่งขึ้น

๒.๒.๑ ภาพตัวแทนของเมอมาลย์ บุญยศักดิ์: ภาพตัวแทนอันหลากหลายตามการประกอบสร้างของสื่อ

จากสมญานามแรก นางเอกร้อยเล่มเกวียน ที่ได้รับเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จากนั้นนางสาวเมอมาลย์ก็ได้รับสมญานามติดต่อกันทุกปีคือ นางฟ้ามาเฟีย (๒๕๕๓) ซุปตาร์ดำโครอย่าแตะะ (๒๕๕๔) และ ปากปลาร้าหน้าเป๊ะ (๒๕๕๕) จากสมญานามทั้งสี่ จะเห็นได้ว่า ภาพของนางสาวเมอมาลย์ที่ถูกนำเสนอผ่านสมญานามนั้นทับซ้อนทว่าแตกต่างกัน กล่าวคือ ๒ สมญานามแรกสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงได้ขยายความการให้สมญานามนี้ว่าเป็นเพราะ “ความเป็นดาราสาวที่พร้อมด้วย*ความสุข* และ*ความสามารถ* แถมด้วยเรื่องรักที่เธอไม่ยอมใคร่ง่าย ๆ” (สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓), เน้นข้อความโดยผู้วิจัย) จะเห็นได้ว่าคำขยายความสมญานามประจำปี ๒๕๕๓ เลื่อนนำคุณลักษณะเด่นของนางสาวเมอมาลย์คือความสุขและความสามารถมาตั้งเป็นสมญานามสอดคล้องกับคำขยายความสมญานามปี ๒๕๕๒ ว่า “นอกจากความสวย สวย เซ็กซี่ และมี*วาทศิลป์เป็นเยี่ยม*แล้ว หนุ่ม ๆ ในวงการยังจัดให้สาวพลอยเป็นนางเอกที่ทรงเสน่ห์” (สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง, ๒๕๕๒: ๑๕)

สมญานามปี ๒๕๕๔ ยังคงอ้างอิงภาพจากสมญานามปี ๒๕๕๓ คือความเป็นนักแสดงที่มีชื่อเสียงโดยใช้คำเรียกว่า “ซุปตาร์” พร้อมกับเน้นย้ำภาพความเป็นคนไม่ยอมใครด้วยสำนวน “โครอย่าแตะะ” อันเป็นการประกอบสร้างความหมายต่อจากคำว่า “มาเฟีย” ในปี ๒๕๕๓ และสมญานามสุดท้ายความสุขยังเป็นจุดเด่นที่กล่าวถึงเพื่อให้ผู้เสพข่าวระลึกได้ว่าเจ้าของสมญานามนี้คือเมอมาลย์พร้อมกับการสร้างภาพใหม่คือ “ปากปลาร้า” อันเป็นการผลิตซ้ำจาก “ข่าวฉาวและแรงในการใช้คำพูดโดยไม่คิด..เหวี่ยงสื่อ มีปัญหากับออแกไนเซอร์ แม้แต่เด็กเสิร์ฟ ‘พลอย’

ก็จะมาแล้วกับทุกคน” (สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, (๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕) สังเกตได้ว่าการตั้งสมญานามว่า “ปากปลาร้า” นอกจากจะลบภาพของ “นางเอก” และ “นางฟ้า” ที่เคยประกอบสร้างมาก่อนหน้านี้จนหมดสิ้นแล้ว ภาพตัวแทนที่เกิดจากสมญานามยังย้อนแย้งกับคำอธิบายสมญานามปี ๒๕๕๒ ที่กล่าวว่า **“มีวาทศิลป์”** อย่างสิ้นเชิง

นอกจากเฉอมาลัยแล้ว นางสาวเขมนิจก็เป็นนักแสดงอีกคนหนึ่งที่มีสมญานามให้ภาพตัวแทนขัดแย้งกัน ปี พ.ศ.๒๕๕๑ และ ๒๕๕๔ ได้รับสมญานาม **นางฟ้าเดินดิน** และ **นางฟ้าเดินดินแดง** ตามลำดับ โดยสื่อได้ขยายความสมญานามว่า “พฤติกรรมของเธอก็น่ายกย่องด้วย**เป็นเด็กมีสัมมาคารวะ พุดจาสุภาพ รู้จักกาลเทศะ**” (สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑: ๑๔, เน้นข้อความโดยผู้วิจัย) แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ นางสาวเขมนิจกลับได้สมญานาม **หมิ่นทำนิน** เพราะ **“...ลักษณะชอบตอบเสียง** โดยเฉพาะเรื่องความรักกับสาววัดระทม” (สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕) จะเห็นได้ว่าภาพของ “นางฟ้า” อันเป็นอุปสัญลักษณ์หมายถึงหน้าตาที่สวยงามและกิริยามารยาทที่มี **“สัมมาคารวะ”** ถูกลบและแทนที่ด้วยภาพของนักแสดงที่เสียงการตอบคำถามแกสื่อ อันเป็นผลมาจากสมญานามปี ๒๕๕๕ จนกระทั่ง ปี ๒๕๕๘ เขมนิจก็ได้รับภาพ **“นางฟ้า”** กลับมาอีกครั้งจากสมญานามล่าสุดคือ **นางฟ้าฟรีแลนซ์**

๒.๒.๒ ภาพตัวแทนของเจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ: สมญานามคือ การตอกย้ำและผลิตซ้ำภาพตัวแทน

สมญานามแรกของนางสาวเจนี่คือ **แสบแสบจอมฉก** (๒๕๕๑) และตามที่ได้วิเคราะห์ไปในส่วนของกลวิธีทางภาษาว่าสมญานามของเจนี่จะอ้างถึงคำว่า **“แสบ”** หรือ **“ฉก”** ได้แก่ **แสบฉกทะเลเบียน** (๒๕๕๖) **มือฉกตกสวรรค์** (๒๕๕๗) และ **มือฉกตกตภาพ** (๒๕๕๘) โดยกลวิธีการอ้างถึงนี้เอง จึงเป็นการตอกย้ำและผลิตซ้ำภาพตัวแทนของนางสาวเจนี่ที่แย่งคู่รักหรือสามีคนอื่น นำสังเกตว่าแม้ฝ่ายชายที่ตกเป็นข่าวกับเจนี่จะเปลี่ยนหน้าไป แต่สมญานาม **“จอมฉก”** ที่ตั้งไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ตราภาพตัวแทนนี้ของเจนี่ไว้อย่างเหนียวแน่น อีกทั้งพร้อมให้นำกลับมาใช้ซ้ำและประกอบสร้างความหมายเพิ่มคือทะเลเบียนสมรส ในปีต่อมาสมญานาม **“จอมฉก”** ก็ถูกนำมาผลิตซ้ำอีกครั้งและเพิ่มเติมความหมายของการ **“ตกสวรรค์”** อันเป็นอุปสัญลักษณ์แทนการสิ้นสุดความสุขอันเนื่องมาจากการหย่าสามีที่เพิ่งจะจดทะเบียนสมรสเมื่อ

ปีที่แล้ว และในปี ๒๕๕๘ คำว่า “ฉก” ก็ถูกอ้างถึงอีกครั้งในสมญานามล่าสุดคือ โดยปรากฏร่วมกับ “กาแพ” อันเป็นนามนัยสื่อถึงฝ่ายชายที่มีเงินสัมพันธด้วย

นอกเหนือจากเงินแล้ว ยังปรากฏบุคคลในวงการอีกหลายคน ที่กลวิธีทางภาษาในการตั้งสมญานามมีผลต่อการตอกย้ำและผลิตซ้ำภาพตัวแทน เช่น กรณีของนายเกริกพล มัสยวาณิช ที่ถูกตอกย้ำภาพของ “คาสโนวา” อันเป็นผลมาจากการอ้างถึงสมญานาม *คาสโนวาฆ่าไม่ตาย* (๒๕๕๐) มาผลิตซ้ำและประกอบสร้าง ความหมายเพิ่มเติมเป็น *คาสโนวาบ้าของแพง* (๒๕๕๑)

๒.๒.๓ ภาพตัวแทนของพัชรภา ไชยเชื้อ: มายาคติแฝงหลังภาพ ตัวแทน

สมญานามแรกของนางสาวพัชรภาคือ *เต้าเงินล้าน* (๒๕๔๘) จากนั้นก็ได้รับสมญานาม *เพื่อนรักช่วยหักเหลี่ยม* (๒๕๕๐) *มือปราบปลิง* (๒๕๕๔) และ *ซูปตาร์เกเซียนเต้า* (๒๕๕๕) จากสมญานามทั้งหมดจะเห็นได้ว่าสมญานามของพัชรภา ให้ภาพตัวแทนที่หลากหลายเริ่มจากภาพตัวแทนแรก นำเสนอภาพสาวเซ็กซี่อันเป็นผลมาจากสมญานามที่เน้นลักษณะทางกายภาพคือหน้าอก ภาพตัวแทนที่ ๒ และ ๓ นำเสนอภาพของพัชรภาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ คือภาพของเพื่อนแท้และผู้ไม่ยอมให้ใครมาเกาะดังตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาภาพตัวแทนที่สื่อผ่านสมญานามล่าสุดจะเห็นได้ว่าการอ้างถึงสมญาแรกคือ “เต้า” ได้ย้อนกลับไปประกอบสร้างภาพตัวแทนแรกของพัชรภาที่คนติดตามคือสาวเซ็กซี่ผ่านสมญานาม *ซูปตาร์เกเซียนเต้า* ภาพตัวแทนของพัชรภาที่เน้นย้ำภาพของสาวเซ็กซี่นี้ได้สะท้อนมายาคติ^{๑๑} ของสังคมไทยที่มองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ เพราะหน้าอกหรือ “เต้า” เป็นอวัยวะที่บ่งความเป็นเพศหญิงและวัตถุจับจ้องของเพศชาย

นอกเหนือจากพัชรภาแล้ว บงกช คงมาลัย ก็เป็นนักแสดงหญิงที่ได้รับสมญานามที่สะท้อนมายาคติที่มองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศผ่านสมญานาม *อิมฟ้าซาก* (๒๕๔๘) และ *อิมหมื่นล้าน* (๒๕๕๕) สังเกตได้ว่า

---

^{๑๑} คำว่ามายาคติในบทความนี้ ใช้ตามคำแปลของนพพร ประชากุล (๒๕๕๒: ๒๖๘) คือ “การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ”

สมญานามหลังจากจะสะท้อนมายาคติที่มองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศแล้ว ยังแสดงให้เห็นมายาคติเรื่องชายเป็นใหญ่ เพราะคำว่าหมั้นล้านอ้างอิงถึงเจ้าสัวบุญชัยสามีของบงกช อันแสดงให้เห็นความหมายแฝงของสมญานามว่าความเป็นผู้หญิงอันอุดมด้วยคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้หญิงคือหน้าอกอันบริบูรณ์นำมาซึ่งทรัพย์จากเพศตรงข้าม เช่นเดียวกับสมญานาม *จุกเงินแสน* ของนางสาวไอรยา

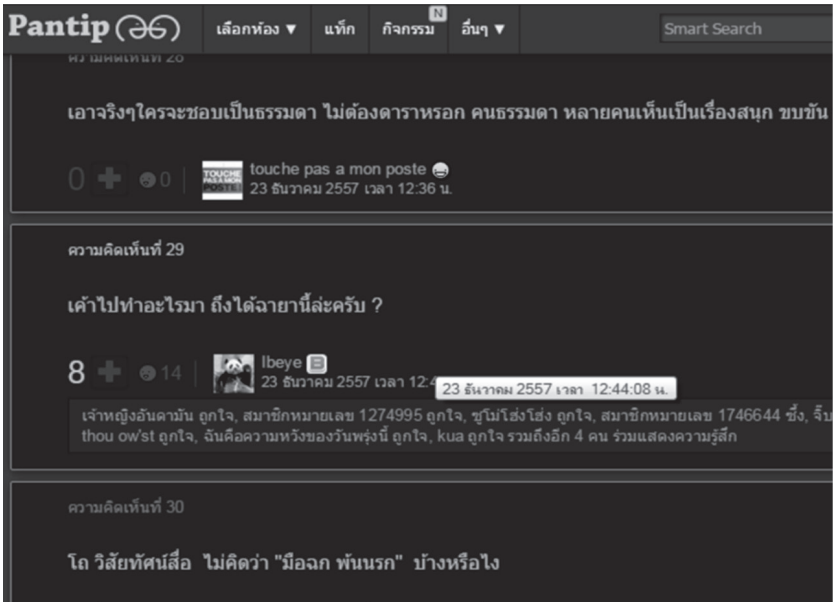
อย่างไรก็ตามฉายาบางฉายาก็แสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่ผู้หญิงเท่านั้นที่จะตกเป็นวัตถุจับจ้องของเพศชาย ดังเช่น ฉายานาม *ชมพู สู้ใบแดง* การนำหน้าอกซึ่งมักจะเชื่อมโยงกับเพศหญิงมาขยายความเพิ่มด้วยคุณลักษณะเรื่องสี อาจจะสะท้อนให้เห็นแนวโน้มการจับจ้องเรือนกายในวัฒนธรรมไทยที่อาจจะสลับที่ระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ ในขณะที่เดียวกันสมาชิกกลุ่มของผู้กระทำกริยาจับจ้องอาจจะเพิ่มขึ้นอันสอดคล้องกับจำนวนเพศสภาพในสังคมที่มีหลากหลายขึ้น

การที่สมญานามมีผลต่อการผลิตซ้ำและตอกย้ำภาพตัวแทนของศิลปินดาราคือเป็นผลมาจากปัจจัย ๒ ประการ ปัจจัยประการแรกคือกระบวนการและบริบทเชิงเวลาในการตั้งสมญานาม กล่าวคือสถาบันสื่อมวลชนร่วมกันคัดเลือกข่าวและเหตุการณ์ในรอบปีมาตั้งเป็นสมญานามในช่วงปลายเดือนธันวาคมอันรอยต่อระหว่างปีเก่ากับปีใหม่ โดยนับนี้ฉายาดาราจึงเป็นชุดความหมายอันเป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงเหตุการณ์จากปีเก่าที่พร้อมให้นำมาใช้ซ้ำอย่างไม่รู้จบในปีใหม่และปีต่อ ๆ ไป ภาพตัวแทนของดาราที่เกิดจากการนำเสนอข่าวในรอบปีจึงถูกตอกย้ำและเน้นย้ำให้เด่นยิ่งขึ้นด้วยสมญานาม

นอกเหนือจากปัจจัยเรื่องเวลาแล้ว การตั้งฉายาให้แก่บุคคลในเหตุการณ์เดียวกับเป็นชุดฉายาที่สื่อความหมายถึงกันและกัน เช่น *ลิ้นเลียมทอง-เพื่อนรักช่วยหักเหลี่ยม-เข็มแทงใจ* (๒๕๕๐) *พ่อฟิล์มฉีกฉีก-มายดีเอ็นเอ* และ *สาวหีลิ้งรัก-เมียหลวงลวงสังหาร* (๒๕๕๓) *มาตามเอื้ออาทร-แบ้วฉกทะเลเบียน* (๒๕๕๖) และ *ล้างห้องร้องหาพี่-พ่อมายคลายมนตร์* (๒๕๕๘) ยังมีผลต่อการเชื่อมโยงไปยังเหตุการณ์ที่สื่อต้องการให้ระลึกถึงง่ายขึ้น ในขณะเดียวกันก็ประทับตราภาพตัวแทนที่สื่อผ่านฉายาให้แน่นหนาขึ้น

ปัจจัยประการที่สองคือช่องทางในการนำเสนอข่าวคือ อินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อการรับรู้ภาพตัวแทนเพราะข่าวที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงและสืบค้นได้ง่าย อีกทั้งยังสามารถนำเสนอข่าวในรูปแบบของการตั้งกระทู้ การแบ่งปันลิงก์ (link) ข่าวอันก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ สมณานามต่างๆ อาจมีการตั้งสมณานามใหม่โดยผู้เข้าถึงกระทู้

ภาพที่ ๑ ภาพแสดงกระทู้ในเว็บบอร์ดพันทิพเรื่องฉายาของเจนี่ เทียนโพธิ์สุวรรณ ประจำปี ๒๕๕๗

กระทู้ข้างต้นอยู่ในเว็บบอร์ดพันทิพ (Pantip) แสดงทัศนคติ วิเคราะห์ความเหมาะสมในการตั้งสมณานาม *มือฉกตกสวรรค์* ให้เจนี่ จะเห็นได้ว่าปรากฏ การตั้งสมณานามในทัศนคติที่ตรงข้ามกับที่สื่อตั้งให้คือจาก “ตกสวรรค์” เป็น “พันนรก” แต่ก็มีอาจปฏิเสธได้ว่า ภาพมือฉกยังถูกตอกย้ำและผลิตซ้ำผ่านพื้นที่สื่อคืออินเทอร์เน็ต

ความส่งท้าย

จากการอภิปรายผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า บทบาทของสมญานามดาราทองสองประการสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ช่วงรอยต่อระหว่างปีเก่ากับปีใหม่เป็นช่วงเวลาพิเศษที่สื่อมวลชนมีอำนาจสามารถตั้งสมญานามที่สื่อมวลชนอ้างว่า “เป็นสีสนั่น” หรือ “หยิกแกมหยอก” แต่สมญานามเหล่านี้แฝงการวิพากษ์วิจารณ์ไว้อย่างล้าลึก สังเกตได้ว่าประเด็นที่สื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์บุคคลในวงการบันเทิงผ่านสมญานามนั้นมักเกี่ยวข้องกับความประทุพติมากกว่าความสามารถในการทำงาน เช่น การให้สัมภาษณ์อย่างตรงไปตรงมา ไม่โกหก การวางตัวให้ประชาชนและสื่อเข้าถึงได้ง่าย ไม่หยิ่ง สำหรับนักแสดงหญิงจะเห็นได้ว่า อีกประเด็นหนึ่งที่มีการวิพากษ์วิจารณ์มากคือการวางตนเป็นกุลสตรี ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมไทยที่คาดหวังให้บุคคลสาธารณะอย่างบุคคลในวงการบันเทิงเป็น เพราะสื่อมวลชนคาดหวังให้บุคคลในวงการบันเทิงประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนด้วย

ในการตั้งสมญานามเพื่อการวิพากษ์วิจารณ์ข้างต้นนั้น ภาษาเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกมุ่งหมายในการวิจารณ์ประสบผลสำเร็จ ยิ่งไปกว่านั้นภาษายังได้ประกอบสร้างภาพตัวแทนของศิลปินดารารุ่งขึ้น อันเป็นภาพที่สัมพันธ์กับการตรารุ่งขึ้นโดยสมญานามที่สื่อตั้งให้ โดยนัยนี้บทบาทประการแรกของสมญานามจึงก่อให้เกิดบทบาทประการที่สอง และเมื่อถึงวาระของการตั้งสมญานามครั้งใหม่กลวิธีทางภาษาคือการอ้างถึงมีผลอย่างยิ่งต่อการผลิตซ้ำและต่อยอดภาพตัวแทนให้ตราตรึงติดกับศิลปินดารารุ่งขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าธรรมเนียมการตั้งสมญานามให้แก่บุคคลในวงการบันเทิงแสดงให้เห็นปฏิบัติการทางอำนาจอย่างเด่นชัด ตั้งแต่อำนาจของสถาบันสื่อมวลชนที่สามารถตั้งสมญานามอันก่อให้เกิดภาพตัวแทนในลักษณะต่าง ๆ ได้ อำนาจของบุคคลในวงการบันเทิงที่จะปะทะ/ต่อรอง/ยอมรับสมญานามที่สื่อตั้งให้ และอำนาจของผู้เสพข่าวที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่แสดงอำนาจของตนเองที่จะแสดงทัศนคติรวมถึงตั้งสมญานามใหม่ตามความพอใจ อย่างไรก็ตาม มีอาจปฏิเสธได้ว่าปฏิบัติการทางอำนาจนี้มีภาษาเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การแสดงอำนาจนั้นประสบผลสำเร็จ โดยนัยนี้อาจกล่าวได้ว่า ภาษาเป็นเครื่องมือแสดงอำนาจที่ทรงประสิทธิภาพ เพราะภาษามีอิทธิพลต่อความคิดของสมาชิกในสังคม

การนำเสนอชื่อบุคคลในวงการบินไปตั้งกระทู้ก่อนก่อให้เกิดการตั้ง
สมญานามล้อเลียนกับสมญานามที่สมาคมนักข่าวการบินตั้งให้เป็นกลุ่มข้อมูลที่น่าสนใจ
อาจนำข้อมูลชุดนี้ไปศึกษาค้นคว้าต่อไป โดยประเด็นที่ศึกษาได้แก่ กลวิธีทางภาษาที่ใช้
ตั้งสมญานาม บทบาทของสมญานาม รวมทั้งมายาคติแฝงในสมญานาม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อและวัฒนธรรมศึกษากับสังคมไทย. **รัฐศาสตร์สาร**, ปีที่ ๒๓,
๘๐-๘๓, ๒๕๕๕.

ทัศนีย์ สระทองคำ. การศึกษาสมญานามกีฬาฟุตบอลลีกในประเทศไทยที่
ปรากฏในหนังสือพิมพ์ สยามกีฬารายวัน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา-
บัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๖.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. **มองคัทลียาจะจำจากมุมมองนักภาษา: เนื้อหาและกลวิธี**.
กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

_____. **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมา
ศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง และคนอื่นๆ. พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิม
พระชนมพรรษา: การศึกษาเนื้อหาและกลวิธี. **ได้ร่วมพระบารมีพระบรมธรรมิก
มหาราชฯ พระบรมธรรมิกราชกับอักษรศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โครงการ
เผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๕๙.

นพพร ประชากุล. **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม ๑ ว่าด้วยวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์อ่านและสำนักพิมพ์วิภาษา, ๒๕๕๒.

_____. **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม ๒ ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่านและสำนักพิมพ์วิภาษา, ๒๕๕๒ก.

เนตรทราย มณีโชติ. **สมญานามในข่าวและรายการกีฬาทางสื่อมวลชน.**

วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๔.

ปิยะพันธ์ วัชรนุกูล. **สมญานามวงการกีฬาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์สยามกีฬา
รายวันระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๕๒-มีนาคม ๒๕๕๓.** วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.

ผู้จัดการออนไลน์. “ไต่โน้” ห่วงความรู้สึก “แดงโม” ได้ฉายา “ล้างห้องร้องหาผ้า”
ลั่นแรงไป ไม่ตกลง: เข้าถึงเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘ เข้าถึงจาก [http://www.
manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=
๙๕๘๐๐๐๐๑๔๑๕๓๒](http://www.manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๘๐๐๐๐๑๔๑๕๓๒), ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

มติชนออนไลน์. “มาแล้ว ฉายาดาราปี ๕๗ แซบไม่รู้ลืม!! “เสก” ฮา ฉายา “ร็อกไวเลอร์”
บอกจะเสียให้ละลาย แล้วกลืนลง คอ”, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒.** กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๒.

_____. **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย.** กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๒.

วันชนะ ทองคำภา. **ภาพตัวแทนของพระมหากษัตริย์ในวรรณกรรมไทย.** กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

วันดี ทองงอก. **สมญานามในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ช่วงเวลา พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๓๑.**
วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๓.

วชิรา ปริญญาพรหม. **วิเคราะห์สมญานามในหนังสือพิมพ์รายวัน.** รายงาน
การค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐.

ศิริพร ภัคดีผาสุข. **สมญานามนักการเมือง การละเล่นทางภาษาเพื่อวิจารณ์การเมือง
ของสื่อมวลชน. รู้ทันภาษา รู้ทันการเมือง.** กรุงเทพฯ: ขอคิดด้วยคน, ๒๕๔๗.

_____. **ความแหวนกแนวและอารมณ์ขันของสมญานามนักการเมืองไทยในสื่อมวลชน.
มองสังคมผ่านวาทกรรม.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง .(๒๙ ธันวาคม ๒๕๔๘), ๒๕๔๙.

สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง. “ตึก-บงกช” ยอมรับฉายา “อ้อมผ้าซาก. **เดลินิวส์**, ๒๐๕๓๑, ๑๙ (๒+ ธันวาคม ๒๕๕๔).

_____๑๐ ดาราฉายาโฉ่ นักข่าว-จัดให้. **ไทยรัฐ**, ๕๗, ๙, ๑๙, (๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๔).

_____ . สื่อตั้งฉายา ๑๐ คนบันเทิง ฮอต. **เดลินิวส์**, ๒๑๒๕๘, ๑, ๑๕. (๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๐).

_____ . “ແສບ ໆ ຄັນ ໆ ຕາມພຸດທິກຣມຊາຍາດາຣາ”. **ไทยรัฐ**, ๕๗, ๑๔, (๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๑).

_____ . “นาธานคว่ำลั่นลงแหล เเมอ มาลัยนางเอกร้อยเล่มเกวียน”. **เดลินิวส์**, ๒๑๙๘๙, ๑, ๑๕. (๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๒).

_____ . “แรงแรงงงส์! ฉายาดารา ๕๓ จากสมาคมนักข่าวบันเทิง ”. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๑๓๕๖๑๐>, (๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓).

_____๑๐ ฉายาดารา. **สตาร์นิวส์**. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://dara.hunsa.com/๓๗๖๙๑-๑๐-%E๐%B๘%๘๙%E๐%B๒%E๐%B๘%A๒%E๐%B๒%E๐%B๘%๙๔%E๐%B๒%E๐%B๘%A๓%E๐%B๒%E๐%B๘%๙B%E๐%B๘%B๕-๕๔.html> (๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๔)

_____ . “ซูปตาร์เกชียณเต้า” สื่อตั้ง ฉายา อ้อม, “พลอย-ปากปลาร้าหน้าเป๊ะ”. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๓๑๕๘๖๒> (๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕).

_____ . แต่งโมเสปักไร้ตะกร้อ- โต้โน้ คั่นฟ้าคว่ำเมีย ฉายาดารา ๕๖. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๓๙๑๒๔๒>. (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖)

_____ . ฉายาดาราปี ๕๗ ปริณ-ป่า หมาก. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๔๗๐๖๗๓> (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗)

_____ . “ฉายาดาราปี ๕๘ แต่งโมเส ล้างห้องร้องหาผัว-โตโน่ พอมาyclayมนตร์”. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘, จาก <http://www.thairath.co.th/content/๕๕๒๖๑๐> (๒๒ ธ.ค. ๒๕๕๘).

สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ. กลวิธีทางภาษาและบทบาทหน้าที่ของสมญานามในคอลัมน์
“بيبสิวหัวข้าง” ของช้อเจ็ด. ภาษาและวรรณคดีไทย, ปีที่ ๒๖
ธันวาคม, ๑๔๙-๑๘๔, ๒๕๕๒.

สุวรรณนา งามเหลือ. การศึกษาสมญานามในหนังสือพิมพ์รายวันไทย. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาค วิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๙.

ภาษาอังกฤษ

Lakoff, G. and Johnson, M. **Metaphors We Live By**. Chicago: The
university of Chicago Press, 1980.